

Bizans Sikke İkonografisinde Hetoimasia Betimi: Kadıkalesi / Anaia Kazısı Buluntusu Dokuz Adet Bakır Trakhea

Ceren Ünal*

Öz

Kuşadası, Kadıkalesi/Anaia kazısı, Palaiologoslar Dönemi'ne tarihlenen sayısal bakımdan oldukça fazla miktardaki bakır sikke buluntularıyla öne çıkmaktadır. VIII. Mikhael Palaiologos'un İznik imparatoru olarak hüküm sürdüğü 1258-1261 yılları arasında Magnesia ve Philadelphia darphanelerinde, 1261 yılında başkent Konstantinopolis'in geri alınması ve Hagia Sophia'da taç giydikten sonra Bizans imparatoru olarak hüküm sürdüğü dönem olan 1261-1282 yılları arasında Konstantinopolis darphanesinde basılan sikkeleri Kuşadası, Kadıkalesi/Anaia kazısının en önemli bakır sikke buluntu grubunu oluşturmaktadır. Kuşadası, Kadıkalesi/Anaia'nın 13. yüzyıl sonlarındaki güçlü konumunu ve ticari bir liman olarak değerini, VIII. Mikhael Palaiologos dönemine ait ilginç ikonografiye sahip fazla sayıdaki sikke buluntuları vurgulamaktadır. Kadıkalesi/Anaia kazısı 2001-2018 yılları arası sikke buluntuları içerisindeki dokuz adet bakır *trakhean*ın ön yüzlerinde Hetoimasia tasviri bulunmaktadır. Hetoimasia tasviri Bizans sikke ikonografisinde nadir kullanılan bir betimdir ve sadece imparator VIII. Mikhael Palaiologos döneminde basılan gümüş ve bakır sikkelerin ön yüzünde yer almıştır. Hetoimasia betiminin Bizans sikke ikonografisinde yer aldığı tanımlanmış sikkeler nadir olduğu için bu tipin niteliklerine dair uluslararası ve ulusal kaynaklar da azdır. Bizans sikke ikonografisinin gizemini koruyan ve nadir örneklerle temsil edildiği için de bir o kadar ilgi uyandıran Hetoimasia betiminin ön yüzlerinde yer aldığı bakır sikkeler Kuşadası, Kadıkalesi/Anaia Kazısının en değerli buluntuları

* Prof. Dr. Ceren Ünal, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, Manisa. E-posta: cerenunalcbu@gmail.com orcid no: 0000-0002-1563-735X

arasındadır. Kadıkalesi/Anaia Kazısı Bizans sikke buluntularının kronolojik sınıflandırmaları ve ikonografik tanımlama çalışmaları devam ettiği için Hetoimasia tasvirinin yer aldığı bakır sikke buluntularının sayıca artması beklenmektedir.

Anahtar Sözcükler: Bizans, Numismatik, İkonografi, Hetoimasia, Trakhea.

The Depiction Of Hetoimasia In Byzantine Coin Iconography: Nine Copper Trachea From Kadıkalesi / Anaia Excavation

Abstract

Kuşadası, Kadıkalesi/Anaia excavation has become prominent with lots of copper coin finds that date back to Palaeologos Era. Between the years 1258-1261 when Michael VIII Palaeologos ruled as the Emperor of İznik, in Magnesia and Philadelphia mints, the coins minted in the mint of Constantinople between 1261-1282 when he ruled as the Emperor of Byzantine after recapturing the capital Constantinople in 1261 and crowning in Hagia Sophia, constitute the most important copper coin finding group of the Kuşadası, Kadıkalesi/Anaia excavation. A large number of coin finds which have an interesting iconography that belong to the era of Michael VIII Palaeologos emphasize the strong position of Kuşadası, Kadıkalesi/Anaia in the late 13th century and its value as a commercial port. Nine copper trachea from the coin finds of 2001-2018 Kadıkalesi/Anaia excavation have Hetoimasia depiction on their obverses. Hetoimasia depiction is a rarely used depiction in Byzantine coin iconography and it only appears on the obverse of the silver and copper coins minted in the era of Emperor Michael VIII Palaeologos. Since the identified coins that have the Hetoimasia depiction in Byzantine coin iconography are uncommon, international and national sources concerning the qualities of this type are limited. Copper coins of Byzantine coin iconography that have the Hetoimasia depiction on their obverses, which remain a mystery and are represented by rare examples, therefore arouse interest, are among the most valuable coin finds of Kadıkalesi/Anaia excavation. Since the chronological classification and iconographic description processes of Byzantine coin finds of Kuşadası, Kadıkalesi/Anaia Excavation are in progress, the number of copper coins that have the Hetoimasia depiction is expected to increase.

Keywords: Byzantine, Numismatic, Iconography, Hetoimasia, Trachea.

Kadıkalesi/Anaia, Kuşadası ilçe merkezi ile Dilek Yarımadası arasında, Samos Adası'nın karşısında yer almaktadır. Kadıkalesi/Anaia¹ kazısı 2001 yılından itibaren Prof. Dr. Zeynep Mercangöz başkanlığında yürütülmektedir². Kadıkalesi/Anaia'nın antik dönemden Osmanlı İmparatorluğu dönemine kadar uzun yüzyıllar boyunca yerleşim merkezi olarak var olduğu döneme dair kaynaklardan ve kazı çalışmalarında elde edilen buluntulardan anlaşılmaktadır³. Kadıkalesi/Anaia hakkındaki döneminin yazılı kaynaklarından gelen bilgiler kazı buluntularıyla desteklenmektedir. Erken Bizans Dönemi'nden Geç Bizans Dönemi'ne kadar Kadıkalesi/Anaia, Batı Anadolu'daki önemli yerleşim yerlerinden biri ve ticari merkez olarak varlığını sürdürmüştür⁴. 13. ve 14. yüzyıllarda Kadıkalesi/Anaia'nın stratejik bakımdan ticari bir liman merkezi olduğu sikke buluntularıyla da desteklenmektedir. Palaiologoslar Dönemi'nde, Bizans İmparatorluğu'nun deniz hakimiyeti ve ticari gücü azalmasına rağmen Kadıkalesi/Anaia'nın, Ege havzasında ticari malların kolay ve güvenle nakledilmesi için varlığını sürdürdüğü anlaşılmaktadır. Kadıkalesi/Anaia kazısının Palaiologoslar Dönemi'ne ait yoğun bakır sikke buluntuları, bu önemli ticari liman merkezinin 13. yüzyıl sonu ve 14. yüzyıl başlarında oldukça etkin olduğunu göstermektedir.

Kadıkalesi/Anaia Kazısı 2018 yılı hava fotoğrafı.

Kuşadası, Kadıkalesi/Anaia kazısının 2001-2017 yılları arasında gerçekleştirilen çalışmalarında, Hellenistik Dönem, Roma İmparatorluğu, Bizans İmparatorluğu, Beylikler Dönemi ve Osmanlı İmparatorluğu olmak üzere farklı dönemler ve uygarlıklara ait yaklaşık olarak bin adet sikke buluntusu elde edilmiştir⁵. Kuşadası, Kadıkalesi/Anaia kazısının Bizans sikke buluntuları incelendiğinde, 1204 Latin

---

1 Bulunduğu konum Kadıkalesi/Anaia'nın Ortaçağ'da deniz ticareti için güvenli bir liman merkezi olmasını sağlamıştır.

2 Batı Anadolu bölgesinde, Palaiologoslar Dönemi'ne ait sikke buluntularının yoğun olduğu Kadıkalesi/Anaia kazısı değerli hocam Prof. Dr. Zeynep Mercangöz başkanlığında devam etmektedir. Kadıkalesi/Anaia Kazısı Bizans sikke buluntularını inceleme ve araştırma izni verdiği için kendilerine teşekkür ederim.

3 Mercangöz 2013, 13.

4 Mercangöz 2013, 23.

5 Ünal 2018, 329-330.

istilası sonrasında kurulan İznik İmparatorluğu'na ait sikkeler ve Palaiologoslar Dönemi olarak da tanımlanan Geç Bizans Dönemi'ne ait sikkeler öne çıkmaktadır.

VIII. Mikhael Palaiologos'un İznik İmparatorluğu'nun hami idarecisi olduğu 1258-1261 yılları arasındaki ve daha sonra ise başkent Konstantinopolis'in 1261 yılında geri alınmasının akabinde Hagia Sophia'da imparator olarak taç giymesinden sonra basılan sikkelerinde daha önce hiç yer almamış betimlere sahip zengin bir ikonografi ortaya çıkmaktadır. VIII. Mikhael Palaiologos ve ardılları döneminde tedavüle giren bakır sikkelerdeki ikonografi önceki dönemlerde basılan sikkelerden farklılıklar göstermektedir. Geç Bizans Dönemi/Palaiologoslar Dönemi bakır sikkeleri zengin ikonografi çeşitliliği ile ilgi uyandırmaktadır.

2001-2018 yılları arası Kuşadası, Kadıkalesi/Anaia kazısı sikke buluntuları.

Kuşadası, Kadıkalesi/Anaia kazısı Palaiologoslar Dönemi sikke buluntuları, VIII. Mikhael Palaiologos'un İznik İmparatorluğu'nun naib hükümdarı olarak 1258-1261 yılları arasında görev yaptığı dönemde Magnesia darphanesinde basılan sikkelerle başlamakta ve 1325-1332 yılları arasına tarihlenen II. Andronikos Palaiologos ve III. Andronikos Palaiologos'un ortak iktidarı sırasında basılan sikkelerle son bulmaktadır⁶. Bizans İmparatorluğu'na ait 13. yüzyıl sonu-14. yüzyıl başlarına tarihlenen sayısal bakımdan fazla miktarda sikke buluntusuna sahip olması Kadıkalesi/Anaia'nın politik ve ticari konumunun bu dönemdeki önemini vurgulamaktadır.

Kadıkalesi/Anaia kazısının VIII. Mikhael Palaiologos dönemine tarihlenen dokuz adet sikke buluntusunun ön yüzlerinde Hetoimasia tasviri bulunmaktadır (Lev. 1-9). Çalışmamızda dokuz numara ile sunulan, 2006 yılı buluntusu bakır trakhea ise aşırı korozyona uğradığı için net bir bilgi vermemekle birlikte, arka yüz tasvirinin diğer sikke buluntularıyla aynı olması ön yüzünde Hetoimasia tasvirinin olabileceğini düşündürmektedir (Lev. 9).

---

6 Ünal 2018, 330. Söz konusu çalışmada yer alan sikkelerin yıllara göre dağılımı sadece sikke etüt listesi üzerinden hazırlanmıştır. Bu anlamda yeni hazırladığımız grafikte etüt ve envanter listesinde yer alan Kadıkalesi/Anaia Kazısı'nın tüm sikkeleri sunulmaktadır.

Bizans ikonografisinde Hetoimasia⁷ betimi, İsa'nın ikinci gelişi için hazırlanmış tahtı temsil etmektedir. Boş tahtın üstünde kutsal kitap ve bir daire içinde haç motifi durmaktadır. Daire içindeki haç motifi İsa'nın başına giydirilen dikenli tacı temsil etmektedir. İsa'nın çilesini simgeleyen haç, mızrak ve bir asa üzerindeki sünger Hetoimasia tasvirinde yer alarak İsa'nın ikinci gelişiyle birlikte kurtuluşu da sembolize etmektedir⁸. Hetoimasia betimi Bizans sanatında yüzyıllar boyunca farklı eserlerde sıklıkla kullanılmıştır.

Hetoimasia betimi genellikle boş bir taht, tahta eşlik eden kutsal kitap, haç, güvercin, taç ve İsa'nın çarpmıha gerilişini/Passion sembolize eden unsurların farklı birlikteliklerle bir arada kullanılmasından oluşmaktadır. Hetoimasia tasvirinin gelişim süreci incelendiğinde Bizans ikonografisindeki erken dönem kullanımının antik dönemden etkilendiği izlenmektedir. Antik dönemde kullanılan tanrı ve tanrıçalar ya da imparatorun varlığının göstergesi olan boş taht tasvirinin, Hristiyanlığın kabulü ve resmi din olmasıyla birlikte, 5. ve 7. yüzyıllar arasında değişerek kullanılan Hetoimasia tasvirinin Tanrı'nın varlığını ifade ettiği düşünülmektedir⁹. Simon Bendall çalışmasında, Hristiyan inancındaki birçok özelliğin pagan dinden etkilendiğinden ve Hetoimasia betiminin de bu unsurlardan biri olabileceğinden bahsetmektedir¹⁰. Roma İmparatorluğu döneminde basılan sikkelerde yer alan boş taht üzerinde İupiter ve İuno'ya ait atribüleri olan yıldırım ve tavuskuşu betimlerinden yola çıkan Simon Bendall, Hetoimasia tasvirinin ikonografik arka planını incelemektedir¹¹. Christopher Van Den Berg çalışmasında antik dönemde pulvinar'ın¹² farklı anlamlara sahip olduğundan bahsetmektedir. Anlamlarından ilki Tanrısal/ilahi koltuk, ikincisi kutsal evlilik yatağı, üçüncüsü kutsal mabet ya da mekân

---

7 Hetoimasia; Eski Yunanca ἡ ἑτοιμασία ismi "hazırlık, hazır olma" anlamına gelmektedir, (Carr 1991, 926; LSJ 1997, sv. ἡ ἑτοιμασία, 278).

8 Pevny 2006, 156.

9 Carr 1991, 926.

10 Bendall 1976, 231.

11 Bendall 1976, 231-234.

12 Pulvinar, aris (n.): kutsal sedir ya da döşek, şeref sediri (Kabağağaç-Alova 1995, 492); kutsal kanepesi, Tanrıların kanepesi/tahtı/divanı, tanrılara atfen düzenlenen şölenle, lectisternium'da, tanrıların heykellerinin önünde yer alan ve üzerinde bir minder olan koltuk, onur/hürmet koltuğu (Lewis 1997, 675).

ve son olarak da lectisternium¹³ yani Tanrılar için kurulan kutsal sofraya, yemektir¹⁴.

Erken Hristiyanlık Dönemi'nde boş taht Tanrı'yı, üzerinde yer alan kutsal kitap İsa'yı ve güvercin de Kutsal Ruhu kısaca Kutsal Üçlü'yü/ Trinity sembolize etmektedir¹⁵. 12. yüzyıldan itibaren ise Hetoimasias tasviri, İsa'nın çarmıha geriliş sürecine kadar yaşadıkları, İsa'nın çilesi ve çarmıha gerilişine odaklanmış ve İsa'nın ikinci gelişi için hazırlanmış bir taht formuna dönüşmüştür. İsa'nın insanoğlu için kendini feda etmesi, İsa'nın öğretilerine uyanlar için ölümün aslında bir kurtuluş olduğu ve İsa'nın ikinci gelişinin önemini vurgulanması anlamında Hetoimasias Bizans ikonografisinde sıklıkla kullanılan tasvirlerden biri haline gelmiştir¹⁶. Hetoimasias tasvirinin barındırdığı dini algının önemi artarak, uzun süre boyunca Bizans sanatının farklı eserlerinde yer almasında etken olmuştur.

Hetoimasias tasviri Erken Bizans Dönemi'nde Kutsal Üçlü'nün sembolize edilmesini gösterirken bu ikonografinin Palaiologoslar döneminde tamamen değiştiği düşünülmektedir¹⁷. Palaiologoslar Dönemi'nde Hetoimasias tasvirinde yer alan semboller artık sadece İsa'nın Çilesi'ne/Passion odaklanmaktadır. Güvercin tasvirinin yerini de İsa'nın çektiği çileyi sembolize eden unsurlar almıştır.

Üzerinde kutsal kitap yer alan taht tasviri, Erken Bizans Dönemi'nde Konstantinopolis'te yapılmış olan I. Ekumenik Konsil'in anlatıldığı bir minyatürde yer almaktadır. Minyatürdeki Hetoimasias betiminin amacı,

13 Lectisternium; dini şölen/ziyafet/festival.

14 Van Den Berg 2008, 239-273. Antik dönemde arka yüzünde boş taht tasvirinin yer aldığı sikkeler bulunmaktadır. Pulvinar (çoğulu: pulvinaria) olarak tanımlanan tasvirde yer alan boş taht ile Iuppiter ve Iuno sembolize edilmektedir. Üzerinde Iuppiter ve Iuno'ya ait kanatlı bir şimşek bulunan taht tasvirinin yer aldığı sikkeler Roma Dönemi imparatorluk propagandası için kullanılan sembollerdendir (Bendall 1976, 231).

15 Bendall 1976, 231.

16 Hetoimasias tasvirinin yer aldığı çeşitli ikona örnekleri de bulunmaktadır. 10. ya da 11. yüzyılda Konstantinopolis'te olduğu düşünülen ikonada yer alan Son Yargı sahnesinin merkezinde Hetoimasias betimi bulunmaktadır. İkonada yer alan Hetoimasias, her iki yanında konumlanan melekler tarafından korunmaktadır (Weitzmann 1978, 22-23, Plate 23). 10. yüzyıl sonu-11. yüzyıl başlarında Konstantinopolis'te üretildiği düşünülen küçük ebattaki diğer ikona iki bölümden oluşmaktadır. İkonanın üst bölümünde yer alan Hetoimasias'ın her iki yanında Başmelekler Mikhail ve Gabriel, alt bölümde ise asker azizler Demetrios, Theodoros, Georgios ve Prokopios saray kostümleri içerisinde yer almaktadır. Hetoimasias tasvirinin nadir olarak yer aldığı steatit ikona örneklerindedir (Pevny 2006, 156-157, no.103).

17 Bendall 1976, 231.

İsa'nın Konsil'deki soyut varlığının sembolize edilmesidir. Erken Bizans Dönemi ve Palaiologoslar Dönemi'ndeki tasvirlerde taht üzerinde kutsal kitap yer almakla birlikte kavramsal olarak verdikleri mesajlar farklıdır. Konsillerde İsa'nın soyut varlığı ile İsa'nın ikinci gelişinin farklı biçimde sembolize edildiği görülmektedir. Ekümenik Konsiller'i betimleyen sahnelerde İsa'nın varlığı taht üzerinde kutsal kitap tasviri olarak yer aldığı bilinmektedir. Bu tasvirin, İsa'nın ikinci gelişine dair bir referans olduğu düşünülmektedir¹⁸. Her iki tasvir de ikonografik olarak ortak paylaşımlar barındırsalar da içerik olarak birbirinden farklıdırlar.

Bizans sikke ikonografisinde ise Palaiologoslar Dönemi'nden önce Hetoimasias tasvirinin yer aldığı bir sikke örneği bulunmamaktadır¹⁹. Palaiologoslar Dönemi'nin Bizans sikke ikonografisine kazandırdığı özgün ve ilginç betimler arasında nadir görülmesinden dolayı Hetoimasias'nın en önemlilerinden biri olduğu düşünülmektedir.

Hetoimasias betimi VIII. Mikhael Palaiologos iktidarında basılan gümüş ve bakır sikkelerde yer almıştır (Grierson 1999, 89, 113). P. Grierson çalışmasında, Hetoimasias tasvirinin ilk kez D. M. Nicol'un S. Bendall Koleksiyonu'ndaki üç adet sikkenin çizimlerini yapmasıyla ortaya çıktığından bahsetmektedir²⁰. Hetoimasias tasvirinin ilk ve son kez VIII. Mikhael Palaiologos'un döneminde basılan gümüş ve bakır sikkelerde kullanılması 1274 yılındaki Lyon Konsili ile bağdaştırılmaktadır²¹. Lyon Konsili'nde, 1272 yılında başlayan görüşmeler 6 Temmuz 1274 tarihinde VIII. Mikhael Palaiologos'un, kilise birliğini kabul ettiğine dair yazdığı mektubu Georgios Acropolites ile göndermesiyle sonuçlanmıştır²². P. Grierson, Hetoimasias tasvirini içeren VIII. Mikhael Palaiologos'un sikkeleri ile konsilleri tasvir eden ikonografide İsa'nın varlığının sembolize edilmesi arasındaki benzerlikten bahseder. Lyons Konsili

---

18 Grierson 1999, 89; Lianta 2009, 45.

19 Hetoimasias tasvirinin 5. yüzyıla tarihlenen Ravenna'daki Arian Vaftizhanesi'nden 14. yüzyıla tarihlenen Kariye Camii'ne kadar farklı dönemlerde, kısacası imparatorluğun erken döneminden yıkılışına kadar, kullanıldığı bilinmektedir (Bendall 1976, 231).

20 Grierson 1999, 89; Bendall 1976b; Bendall 1988, 22, no. 33.1-33.2; Sear 2006, 443, no.2272.

21 Grierson 1999, 89, 113; Lianta 2009, 45.

22 VIII. Mikhael Palaiologos, Büyük Logothetes Georgios Akropolites'i Lyon'daki Konsil'de kendisini temsil etmesi için tam yetkiyle göndermiştir. Ayrıca Konstantinopolis eski Patriği Germanos ve Nikaea Metropolitisi Theophanes de heyette yer alarak Georgios Acropolites'e eşlik etmişlerdir (Grierson 1982, 295).

ile bağlantılı olarak bu tasviri taşıyan sikkelerin 1274 yılı başlarında basılmış olabileceğini vurgulamaktadır²³.

Genel bir değerlendirme yapıldığında, Kuşadası, Kadıkalesi/Anaia Kazısı Bizans sikke buluntuları içerisinde sayısal bakımdan dikkat çekici miktardaki Palaiologoslar Dönemi bakır trakhea sikkelerinin Magnesia, Kostantinopolis ve Philadelphia darphanelerinde basıldıkları tespit edilmiştir²⁴. İlginç ikonografisi ve kesin bir tarih verebilme olasılığı ile Hetoimasia tasvirinin yer aldığı dokuz adet bakır trakhea, 13. yüzyıl sonunda Kadıkalesi/Anaia'nın aktif bir yerleşim merkezi olduğunu göstermektedir²⁵. Palaiologoslar Dönemi'ne ait çok sayıda bakır sikke buluntusu, Kadıkalesi/Anaia'nın 13. yüzyılda stratejik olarak önemli bir ticari merkez ve liman yerleşkesi olduğunu vurgulamaktadır. Batı Anadolu'nun, 13. yüzyıldaki en önemli ticari liman merkezlerinden olan Kadıkalesi/Anaia, yapılacak olan çalışmalarla elde edilecek yeni bulgularla bölgedeki değerini çok daha fazla açıklama imkanına sahip olacaktır.

VIII. Mikhael Palaiologos (1261-1282)

Bakır Trakhy

Konstantinopolis

Öy: Şematik bir taht tasviri, tahtın üzerinde kutsal kitap ve daire içerisinde haç motifi bulunmaktadır. İsa'nın Çilesi'ne atfen yapılmış olan Hetoimasia tasviridir, tasvirin solunda bir mızrak ve sağında ise bir kamış üzerinde sünger vardır. Tahtın alt kısmında ise ayak taburesi bulunmaktadır. [M/TH MI/CΔ]

Ay: Tam boy cepheden imparator solda, nimbus ve sakallı asker aziz sağda, aralarında üzerinde bir adet yıldız motifi olan uzun bir asa

23 Grierson 1982, 295; Grierson 1999, 113.

24 Kuşadası, Kadıkalesi/Anaia kazısında bulunan VIII. Mikhail Palaiologos dönemi bakır trakhea grubu ilginç ve farklı ikonografileriyle ön plana çıkmaktadır. Kuşadası, Kadıkalesi/Anaia kazısının VIII. Mikhail Palaiologos dönemi sikke buluntuları, Konstantinopolis şehir surları içerisindeki Meryem Blakhemitissa, kanatlı imparator, serafim ve kerubim tasvirlerinin yer aldığı ilginç ikonografiye sahip sikke betimleri ile oldukça zengin içeriktedir (Ünal 2018, 329-341).

25 Kuşadası, Kadıkalesi/Anaia kazısı dokuz adet bakır sikkede Hetoimasia tasvirinin yer almış olması bu sikkelerin büyük olasılıkla 1274 yılında basılmış olduğunu göstermektedir.

taşır. İmparator stemma, divetesion ve loros giyimlidir ve sağ elinde asa taşır. Asker aziz ise askeri bir tunik ve göğsünde bir zırh ve sagion giyimli olup sol elinde bir kılıç taşır.

Referanslar: Grierson 1982, 302; Grierson 1999, 89, 119, Table 9A(b), 15, Plate 5, 82; Lianta 2009, 198, 532-534; Sear 2006, 443, no.2272; Bendall 1976, 231-234; Bendall 1988, 20 ve 83, 13.1

1. Æ. 25 mm, 2,28 gr., ky. 6, Envanter No.2009/14. Lejand belirsiz.
2. Æ. 24 mm, 2,00 gr., ky. 6, Envanter No.2009/31. [M/TH ../.]
3. Æ. 22 mm, 2,28 gr., ky. 6, Envanter No.2009/48 Yüzey. Lejand belirsiz.
4. Æ. 25 mm, 1,75 gr., ky. 6, Envanter No.2013/ Yüzey. Lejand belirsiz.
5. Æ. 22 mm, 1,70 gr., ky. 6, Envanter No.2014/8. Lejand belirsiz
6. Æ. 23 mm, 1,49 gr., ky. 6, Envanter No.2016/12. [./.. M./..]
7. Æ. 22 mm, 1,87 gr., ky. 6, Envanter No.2016/18. Lejand belirsiz.
8. Æ. 23 mm, 1,66 gr., ky. 6, Envanter No. 2017/69. [./.. M./..Δ]
9. Æ. 22 mm, 1,27 gr, ky. 6, Envanter No.2006/19. Lejand belirsiz.

Levha 1.

Levha 1a.

Levha 1b.

Levha 2a.

Levha 2b.

Levha 3a.

Levha 3b.

Levha 4a.

Levha 4b.

Levha 5a.

Levha 5b.

Levha 6a.

Levha 6b.

Levha 7a.

Levha 7b.

Levha 8a.

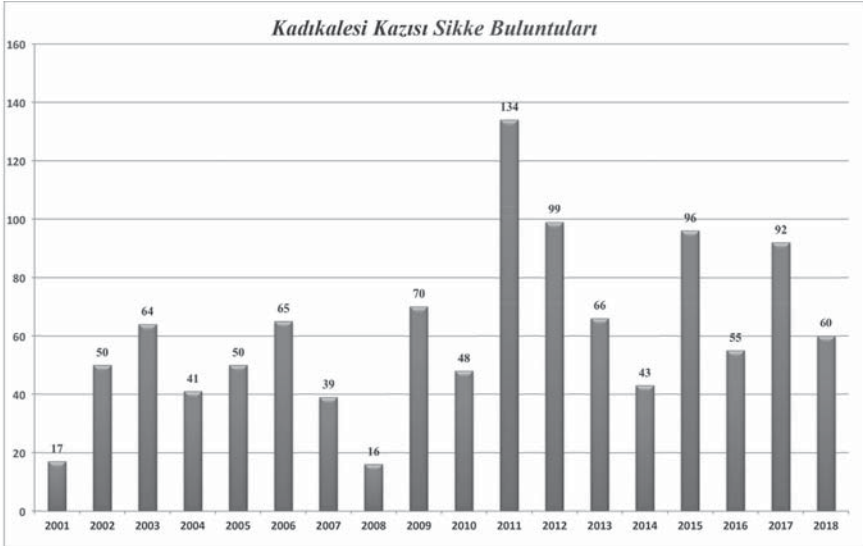
Levha 8b.

Levha 9a.

Levha 9b.

Grafik.

Kaynakça

Bendall 1976

Bendall S., "A Numismatic Representation of the Hetoimasia" The Numismatic Chronicle, Seventh Series, Vol. 16 (136), London.

Bendall 1988

Bendall S., A Private Collection of Palaeologan Coins, Wolverhampton.

Grierson 1982

Grierson P., Byzantine Coins, California.

Grierson 1999

Grierson P., Catalogue of the Byzantine Coins in the Dumbarton Oaks Collection and in the Whittemore Collection, Michael VIII to Constantine XI 1258-1453, Volume 5 / Part 1-2, Washington D.C.

Carr 1991

Carr A. W., "Hetoimasia" The Oxford Dictionary of Byzantium, Vol.2, New York.

Kabağaç-Alova 1995

Kabağaç S.- E. Alova, "Pulvınar", Latince-Türkçe Sözlük, İstanbul.

Lewis 1997

Lewis C. T., "Pulvınar", An Elementary Latin Dictionary, London.

LSJ 1997

A Lexicon abridged from Liddell and Scott's Greek-English Lexion, London.

Lianta 2009

Lianta E., Late Byzantine Coins 1204-1453 in the Ashmolean Museum University of Oxford, London.

Mercangöz 2013

Mercangöz, Z., Bizanslı Ustalar-Latin Patronlar, İstanbul 2013.

Pevny 2006

Pevny O. Z., "103.Icon with the Hetoimasia and Four Saints", The Glory of Byzantium, New York.

Sear 2006

Sear D. R., Byzantine Coins and Their Values, London.

Ünal 2018

Ünal, C., "Iconography and Importance of Palaeologan Coin Finds From Kadıkalesi/Anaia Excavation", Ege Dünyası Liman Kentleri Sikke, Mühür ve Ağırlıkları, Manisa.

Van den Berg 2008

Van Den Berg, C., "The 'Pulvınar' in Roman Culture", Transactions of the American Philological Association, Vol. 138, No. 2, Baltimore, Maryland.

Weitzmann 1978

Weitzmann K., The Icon, New York.